

Οι κυβερνήσεις συνεργασίας και η κρίση του συστήματος διακυβέρνησης

Αυτοδυναμία ή κυβερνήσεις συνεργασίας; Το δίλημμα τίθεται με πολλούς τρόπους εδώ και πολλά χρόνια στη δημόσια ατζέντα, ιδίως σε συνθήκες μικρότερης ή μεγαλύτερης ρευστοποίησης του κομματικού συστήματος. Ωστόσο, πρόκειται για δίλημμα που πολλές φορές συσκοτίζει τα πραγματικά προβλήματα της σύγχρονης διακυβέρνησης αφού μεταθέτει το ενδιαφέρον σε δευτερεύοντα ζητήματα.

Η *πρώτη* μετάθεση είναι ότι το πραγματικό πρόβλημα δεν είναι αν μία κυβέρνηση είναι «μονοκομματική» ή «συμμαχική» αλλά τι ακριβώς *κάνει*, δηλαδή τι πρόγραμμα υλοποιεί και ποιά κοινωνικά συμφέροντα εκπροσωπεί με τις πολιτικές της. Η συνάρθρωση συμφερόντων σε πολιτικό πρόγραμμα διακυβέρνησης είναι μια από τις βασικότερες και ταυτόχρονα κρισιμότερες λειτουργίες των κομμάτων. Αν ένα κόμμα διακυβέρνησης καταφέρνει να επιτελεί σε ικανοποιητικό βαθμό αυτή τη συνάρθρωση κοινωνικών συμφερόντων και πολιτικού προγράμματος, τότε είναι σχεδόν βέβαιο ότι από μόνο του και χωρίς συμμαχική βοήθεια είναι σε θέση να εξασφαλίσει, τόσο μια ισχυρή βάση πολιτικής νομιμοποίησης όσο και υψηλούς βαθμούς πολιτικής αποτελεσματικότητας. Επίσης, αν ένα κόμμα διακυβέρνησης ενώ επιτελεί σε ικανοποιητικό βαθμό αυτή τη λειτουργία καταφεύγει, είτε για λόγους «ρητορικής» είτε για λόγους συμβολικούς, σε συμμαχικές κυβερνήσεις κινδυνεύει να θέσει σε κίνδυνο τη συνάρθρωση που έχει – καλώς ή κακώς επιτύχει -, και μάλιστα χωρίς να διευρύνει ούτε τη νομιμοποίηση αλλά ούτε και την αποτελεσματικότητά. Κυβερνήσεις συνεργασίας μπορούν να λειτουργήσουν στην πραγματικότητα σε συνθήκες σοβαρής κρίσης της πολιτικής αντιπροσώπευσης και μάλιστα για ένα καθορισμένο (μεταβατικό) χρονικό διάστημα. Στην περίπτωση αυτή η αποτυχία των πολιτικών κομμάτων στη βασική λειτουργία της συνάρθρωσης κοινωνικών συμφερόντων και πολιτικού προγράμματος απαιτεί για λόγους προστασίας του πολιτικού συστήματος διακυβέρνησης μια συναινετική (καθεστωτική) λύση, δηλαδή αυξημένη προσπάθεια προσωρινής εξισορρόπησης των αναγκών του (καπιταλιστικού) κράτους με τις ανάγκες έστω και μέρους της κοινωνίας.

Η *δεύτερη* μετάθεση είναι ότι στην πραγματικότητα και αντίθετα από ό,τι στερεοτυπικώς πιστεύεται, οι συμμαχικές κυβερνήσεις έχουν πολύ μικρότερο βαθμό πολιτικής νομιμοποίησης και αποτελεσματικότητας από τις τυπικά μονοκομματικές, κι' αυτό γιατί κατά κανόνα *έχουν πολύ μικρότερο βαθμό εσωτερικής συνοχής*. Οι συμμαχικές κυβερνήσεις διαχειρίζονται μεταβατικές περιόδους ή περιόδους κρίσης, αλλά σχεδόν ποτέ – με ελάχιστες ιστορικά εξαιρέσεις – δεν παράγουν πολιτική, δεν προχωρούν σε μεταρρυθμίσεις, ενώ έχει παρατηρηθεί ότι μειώνεται και το εύρος των ρυθμιστικών παρεμβάσεων του κράτους.

Προβλήματα εσωτερικής συνοχής παρουσιάζονται βεβαίως έτσι κι' αλλιώς ακόμα και σε «μονοκομματικές» κυβερνήσεις. Ο λόγος είναι ότι τα σύγχρονα κόμματα διακυβέρνησης είναι στην ουσία «πολυσυλλεκτικά cartel κόμματα», ομοσπονδιακές οντότητες, κόμματα εκλογικής λογικής και όχι κοινωνικής εκπροσώπησης. Η εσωτερική πολυσυλλεκτικότητα των σύγχρονων κομμάτων χαλαρώνει τους ιδεολογικούς και προγραμματικούς δεσμούς συνοχής, γι' αυτό το λόγο και τις τελευταίες δεκαετίες οι ασκούμενες κυβερνητικές πολιτικές είναι όλο και περισσότερο ασύντακτες, αλληλοαναιρούμενες και εύκολα μεταβαλλόμενες. Η μεταρρυθμιστική ικανότητα των κομμάτων διακυβέρνησης μειώνεται όλο και περισσότερο, ακριβώς γιατί ο βαθμός εσωτερικής συνοχής τους είναι πολύ μικρός.

Στο στοιχείο αυτό θα πρέπει να αναζητηθεί άλλωστε και η αιτία του γιατί αποτυγχάνουν κατά βάση οι σύγχρονες μεταρρυθμίσεις.

Αν λοιπόν στην εδραιωμένη αυτή κατάσταση των σύγχρονων κομμάτων προστεθεί και η συνθήκη μιας συμμαχικής κυβέρνησης, τότε αντί για περισσότερη νομιμοποίηση και αποτελεσματικότητα παράγεται περισσότερη ασάφεια και μεγαλύτερη προγραμματική ή ιδεολογική απόκλιση.

Τελικά, μπορεί να υπάρξει αυθεντική προγραμματική σύγκλιση δύο ή περισσότερων κομμάτων σε στρατηγική (μακροχρόνια) βάση και όχι απλώς σε μια ειδική συνθήκη; Ασφαλώς και δεν είναι αδύνατον κάτι τέτοιο. Αλλά σ' αυτήν την περίπτωση δεν είχαμε δύο ή περισσότερα κόμματα, αλλά ένα κόμμα, δηλαδή μία συνάρθρωση κοινωνικών συμφερόντων και πολιτικού προγράμματος. Στην ουσία δηλαδή, θα ξαναγυρίζαμε στη μορφή μιας μονοκομματικής κυβέρνησης.